

Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog podlistka želimo da donesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, nediskriminaciju, bezbednosne integracije... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak obuhvata period od juna do septembra 2011. godine, a od oktobra će izlaziti mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranici: **www.zeneucrnom.org**

Uredništvo

I Žene u crnom i Rezolucija 1325

Indikatori primene Nacionalnog akcionog plana za Rezoluciju 1325	3
Orodnjavanje humane bezbednosti	3
Radne grupe za praćenje indikatora	4

II Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Solidarnost i uzajamna podrška	5
Solidarnost sa romskim stanovništvom	5
Antifašistička solidarnost	5
Prisustvovanje komemoracijama žrtvama ratnih zločina	6
Saopštenja javnosti	6
„Sve za mir, zdravlje, znanje, ništa za naoružanje“	7
Demokratska forma bez suštine	8
Žene u crnom i međunarodne koalicije	12

III Srbija – Rezolucija 1325 i bezbednosne integracije

Vojska nije ženskog roda	13
Nezastupljenost žena u delegacijama	13

IV Iskustva iz sveta

Položaj azilanata i azilantkinja	14
Dominacija Evrope i Afrike	14
Ponižavanje silovanjem	15

V Refleksije o bezbednosnim pitanjima iz feminističko-antimilitarističkog ugla

Rezolucija 1325 u Nemačkoj	15
Međunarodna i regionalna iskustva	16
Žene – graditeljke mira a ne samo žrtve rata	16
Silovanje žena - zločini u miru i u ratu	17
Rezolucija UN o kažnjivosti zločina nad ženama	17
Nacionalni akcioni planovi	18

VI Najava događaja

Beogradska nedelja bezbednosti (BNB)	19
--------------------------------------	----

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Indikatori primene Nacionalnog akcionog plana za Rezoluciju 1325

Žene u crnom (ŽUC) su prva organizacija civilnog društva koja je promovisala Rezoluciju 1325 Saveta bezbednosti UN u Srbiji. ŽUC se od formiranja 1991. godine bave pitanjem bezbednosti, promovisanjem svih oblika demilitarizacije, prigovora savesti, edukacijom, uličnim akcijama, istraživačkim projektima, zakonodavnim inicijativama i izdavačkom delatnošću. Stanovište je ŽUC-a da proces izrade Nacionalnog akcionog plana za Rezoluciju SB UN 1325 u Srbiji (NAP) nije bio transparentan, demokratski i participativan. Organizacije civilnog društva (OCD) nisu učestvovala u tom procesu o čemu svedoči i istraživanje ŽUC-a iz 2010. godine. Prenebregnuto je dugogodišnje zalaganje OCD u edukaciji i lobiranju za promociju i usvajanje ove Rezolucije. Takođe, pristup izradi NAP-a je militarizovao rodna pitanja. Zato ŽUC smatraju da je neophodna efikasnija kontrola procesa sprovođenja NAP-a i svih aktivnosti države na ovom planu, kako bi se aktivnosti vezane za Rezoluciju 1325 učinile transparentnijim građanima i građankama Srbije.

Orođnjavanje humane bezbednosti

Projektom 'Orođnjavanje humane bezbednosti' (Engendering human security) ŽUC nastavlja ju sa feminističko-antimilitarističkim preispitivanjem tradicionalnog, militarizovanog pojma bezbednosti, kontrolom i pozivanjem države i njenih institucija na odgovornost. Jedan od ciljeva projekta jeste kreiranje feminističkog koncepta bezbednosti, izgradnja pravednog mira u skladu sa potrebama žena i ženskim ljudskim pravima u Srbiji. Kroz aktivnosti projekta želi se ojačati kapacitet ženskih OCD za efikasniju kontrolu države i njenih institucija zaduženih za sprovođenje NAP-a i ostalih međunarodnih dokumenata.

Kao deo projekta, 2. i 3. juna 2011. godine u organizaciji ŽUC-a održan je trening o indikatorima za implementaciju NAP-a. Predavačice su bile iz Agencije UN za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (*UN Women*) u Njujorku. Prvog dana seminara učesnice su se upoznale sa aktivnostima ŽUC-a na polju bezbednosti od 2005. godine, njihovim komentarima i sugestijama na usvojeni NAP Srbije i sa sadržajem Rezolucije Žena u crnom – *Žene, mir, bezbednost*.

Drugog dana seminara održan je trening o indikatorima za praćenje implementacije NAP-a koji je Srbija usvojila u decembru 2010. godine. Učesnice su obučene za praćenje globalnih UN i EU indikatora.

Učesnice tri radne grupe su same birale indikatore koje će pratiti do 1. maja 2012. godine, a koji su prilagođeni kontekstu Srbije i u skladu sa odredbama NAP-a. Izabrano je deset indikatora uz komentar učesnica da će ih biti još.

Na treningu je učestvovalo 19 aktivistkinja OCD-a (Astra, Autonomni ženski centar, Fractal, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Inicijativa mladih za ljudska prava, Labris, Žene u crnom, Žene juga, Žene za mir, Alternativni krug, Ženska romska mreža Banata i Udruženje Roma Danica) iz šest gradova Srbije (Beograd, Leskovac, Pirot, Kragujevac, Pančevo i Novi Bečej), koje se bave pitanjem bezbednosti i predstavnica zaštitnika građana Srbije.

Radne grupe za praćenje indikatora

Žene u crnom su 30. juna formirale radnu grupu koja će pratiti implementaciju NAP-a i predložile indikatore. Spisak indikatora popeo se sa deset na 48 indikatora na sastanku radne grupe 26. jula i određene su osobe koje će pratiti pojedine indikatore. Osam istraživačica aktivistkinja OCD iz cele Srbije će pratiti 48 indikatora. Indikatori prate aktivnosti i ciljeve NAP-a.

Među indikatorima su oni kojima se zahteva:

- veća zastupljenost žena u ministarstvima, upravama i agencijama u sektoru bezbednosti i njihov uticaj na bezbednosnu politiku, politiku odbrane i ljudska prava;
- stvaranje uslova za veću zastupljenost žena u sektoru bezbednosti u operativnom sastavu – tamo gde se koriste sredstva prinude;
- veće učešće žena u sektorima pravosuđa, bezbednosti i inostranih poslova, u parlamentima i na ministarskim položajima;
- veće učešće žena u međudržavnim pregovorima;
- veće učešće žena u državnim delegacijama;
- uključivanje nevladinih organizacija, posebno ženskih u javnu raspravu o sadržaju stratejskih dokumenata o odbrani i bezbednosnim pitanjima;
- povećanje uticaja žena na odlučivanje i ostvarivanje prava žena da ravnopravno i zajedno sa muškarcima učestvuju u odlučivanju o odbrambenim i bezbednosnim pitanjima;
- afirmisanje važnosti uloge žena u rešavanju sukoba, u pregovaranju, postizanju sporazuma i njihovoj primeni;
- obezbeđivanje većeg učešća žena u izgradnji mira i post-konfliktnoj rekonstrukciji zajednice;
- obezbeđivanje većeg broja žena u mirovnim i humanitarnim misijama;
- delotvorna zaštita žena i devojaka od diskriminacije, kršenja i ugrožavanja prava i rodno zasnovanog nasilja;
- sadržaje o rodnoj ravnopravnosti, rodno zasnovanom nasilju, rodnoj svesti, seksualnoj eksploataciji u priručnicima za edukaciju u sektoru bezbednosti;
- medijsku promociju problema rodne ravnopravnosti u Srbiji.

II Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Solidarnost i uzajamna podrška

Žene u crnom žele da promovišu koncept i praksu ljudske bezbednosti (ekonomske, zdravstvene, lične, političke), koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti solidarnosti, pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti...

Solidarnost sa romskim stanovništvom

Protiv institucionalizovanog nasilja i aparthejda nad ovom populacijom tako što su njihove aktivistkinje sa predstavnicama Regionalnog centra za manjine pomogle četiri porodice iz beogradskog romskog naselja Belvil, čije su barake izgorele 12. aprila;

27. jula aktivisti i aktivistkinje Žena u crnom su pokušali/e ali nisu uspeali da spreče iseljenje pet romskih porodica iz Skadarske ulice broj 55 u Beogradu iz prostorija koje su vlasništvo preduzeća Poslovni sistem Stankom AD.

Antifašistička solidarnost

Suđenja pred specijalnim sudom: U Veću za ratne zločine sudilo se za zločin u Lovasu (Hrvatska) i zločin u Čuški/Qyshkut (Kosovo). Optužnicom za zločine u Lovasu 14-orica pripadnika JNA, TO i dobrovoljačke jedinice „Dušan Silni“ se terete za ubistva, mučenja, zatvaranja i teranje na prisilni rad hrvatskih civila u selu Lovas, oktobra 1991. godine.

Suđenje za ratni zločin u selu Čuška počelo je decembra 2010. godine. Optužnica tereti devetoricu pripadnika jedinice "Šakali" i Teritorijalne odbrane da su 14. maja 1999. godine ubili 43 albanska civila, tela zapalili, a iz sela proterali više od 400 albanskih civila - žene, decu i starce.

Suđenje paliocima Bajrakli džamije u Beogradu marta 2004. godine u znak odmazde zbog nemira na Kosovu.

Suđenje zbog nasilja na Paradi ponosa 2010. godine: Suđenje 14-orici članova klerofašističke organizacije 'Otačestveni pokret Obraz', na čelu sa Mladenom Obradovićem koji su optuženi za nasilje tokom Parade ponosa 10. oktobra 2010. godine u Beogradu. Takođe su optuženi za 'širenje rasne i druge diskriminacije i za nasilničko ponašanje prema policiji'.

Suđenje Miši Vaciću, lideru klerofašističke organizacije 'Srpski narodni pokret 1389' zbog nasilja tokom priprema Parade ponosa koja je trebalo da se održi u Beogradu septembra 2009. godine, ali se od nje odustalo zbog nespremnosti vlasti i nasilja klerofašističkih organizacija.

(opširnije informacije i izveštaje sa suđenja možete naći na web adresi: www.zeneucrn timer.org)

Prisustvovanje komemoracijama žrtvama ratnih zločina

Kao element priznanja da postoji i kolektivna odgovornost građana i građanki Srbije za zločine srpskog režima u ratovima od 1991. do 1999. godine.

U Zvorniku je 1. juna osam aktivistkinja i aktivista Mreže ŽUC-a položilo venac sa natpisom '*Da ne zaboravimo zločin u Zvorniku*'. Venac je položen prilikom dženaze muslimanskih civila - žrtava srpskih oružanih formacija u maju i junu 1992. godine na području opštine Zvornik;

Od 8. do 10. jula jedanaest aktivistkinja i aktivista Mreže Žena u crnom Srbije i međunarodnih volontera/rki učestvovalo je u maršu mira '*Trasom smrti do slobode*' od Nezuka kod Tuzle do Potočara kod Srebrenice. Ovim putem su nakon okupacije Srebrenice jula 1995. godine bošnjački civili pokušali da se spasu zverstava srpskih oružanih formacija pod komandom Ratka Mladića, optuženog za genocid. Žene u crnom su prva organizacija civilnog društva iz Srbije koja je organizovala kolektivni odlazak na marš duži od 110 kilometara;

Dana 10. jula u Beogradu organizovano je stajanje na Trgu Republike sa motom '*Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici*', a povodom 16-godišnjice genocida. U akciji je učestvovalo stotinak aktivistkinja Mreže žena u crnom iz Srbije;

11. jula u Potočarima pedesetak aktivistkinja i aktivista Mreže ŽUC-a iz Srbije prisustvovalo je komemoraciji i dženazi/ukopu žrtava genocida. U Memorijalnom centru u Potočarima one su položile venac sa natpisom '*Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici*';

Povodom Dana logoraša BiH, 6. avgusta predstavnici i predstavnice ŽUC-a su prisustvovala komemoraciji u bivšem srpskom koncentracionom logoru Omarska.

Saopštenja javnosti

Žene u crnom žele da kritikuju i opomenu, podsete i evociraju, iskažu solidarnost i razumevanje, empatiju i odgovornost. Pod naslovom „*Nikada nećemo zaboraviti Srebrenicu*“, Srbija je obaveštena o mirovnoj akciji Mreže Žena u crnom 10. jula u Beogradu: „Pozivamo na uvažavanje dostojanstva i ljudskosti žrtava genocida pre 16 godina u Srebrenici... Javno ćemo pročitati imena 614 žrtava genocida koje će 11. jula biti konačno sahranjeni. Podsećamo da je među 8.372 ubijenih tih julskih dana 1995. najmlađi imao 11, a najstariji 94 godine... Ovom mirovnom akcijom pokazujemo da su ubijeni ostavili najdublji trag u našim životima... Genocid u Srebrenici je paradigma svih srpskih zločina - zločina počinjenih u naše ime... Sve dok ogromna većina građana i građanki u Srbiji odbija da se suoči s tim da je bilo zločinaca u njihovom narodu, oni se solidarišu sa zločincima. I ovom prilikom podsećamo da je hapšenje i izručenje Ratka Mladića, osumnjičenog za genocid u Srebrenici i druge najteže ratne zločine Haškom tribunalu, izuzetno važan čin. Međutim, kako je hapšenje izvršeno nakon 16 godina, zahtevamo da državne institucije pokrenu istragu o tome ko je skrivao, štitio i čuvao Mladića...“, saopštavaju Žene u crnom 10. jula. One su 7. jula obavestile javnost da će se priključiti „Maršu mira“ od 8. do 10. jula „u znak sećanja na genocid nad Bošnjacima koji su izvršile vojska i policija Republike Srpske, potpomognuta snagama iz Srbije“, kaže se u saopštenju.

Hapšenje Gorana Hadžića, poslednjeg haškog optuženika, Žene u crnom su 20. jula pozdravile ali su u saopštenju za javnost postavile vlastima nekoliko pitanja. Između ostalog:

- Da li će iko odgovarati za višegodišnje Hadžićevo skrivanje pred pravdom (a to se odnosi i na pomagače Ratka Mladića i drugih)?
- Da li će nakon hapšenja Hadžića, osumnjičenog i za učešće u deportaciji hiljada hrvatskih civila i ratnih zarobljenika u koncentracione logore u Srbiji, biti obelodanjeni podaci o tim logorima (Stajićevo, Begejci, Sremska Mitrovica, Aleksinac, Beograd, Niš)?
- Kada će početi utvrđivanje odgovornosti vrha bivše JNA za zločine u Hrvatskoj, posebno zločin urbicida u Vukovaru?

Žene u crnom nisu prećutale ni napad na džamiju u beogradskom naselju Borča 5. septembra. Njihovom saopštenju su se priključili Komitet pravnik za ljudska prava i Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji. Potpisnici očekuju „hitnu i neodložnu akciju istražnih i sudskih organa da se otkriju i primerno kazne počinioci“. Tri organizacije podsećaju da su Bošnjaci/kinje i muslimani/ke u Srbiji i posle 2000. godine predmet nekažnjene mržnje, napada i netolerancije. „Tri potpisnice/ka konstatuju da su „licemerne čestitke predstavnika države Srbije muslimanima uoči njihovih verskih praznika, a istovremeno se muslimani i njihove bogomolje nekažnjeno ponižavaju i razaraju. Verski objekti ne predstavljaju samo vernike, već su segment kulture čitavog naroda i zato se napad na bogomolju može tumačiti i kao napad na sve muslimane/ke i Bošnjake/inje Srbije“, konstatuju potpisnici.

Žene u crnom su potpisnice saopštenja Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji 6. septembra u kome se „pozivaju donosioci političkih odluka da kao prioritet postave ostvarivi cilj, a to je nastavak procesa evropskih integracija Srbije... Lažni izbor Kosovo ili EU nametnuo je onaj deo političke elite koji već 20 godina profitira od ekonomskog i društvenog propadanja Srbije...“.

"Sve za mir, zdravlje, znanje, ništa za naoružanje"

Povodom 24. maja *Međunarodnog dana ženskih akcija za mir i razoružanje* i 21. septembra, *Međunarodnog dana mira*, Mreža Žena u crnom zahtevala je od državnih institucija da potpišu Konvenciju o zabrani kasetne municije. U saopštenju Žene u crnom su osudile militarističke izjave ministra odbrane Dragana Šutanovca i stručnjaka iz Vojske Srbije da "ozbiljnije zemlje u okruženju Srbije Konvenciju nisu potpisale" i „ne možemo da se odrekemo nečega što nam služi“. U saopštenju se zahteva da najveći interes Srbije bude ulaganje u mir, a ne u rat.

U okviru junske Akcije globalne solidarnosti protiv militarizma, koju organizuje Međunarodna mreža akcije protiv malokalibarskog oružja i lakog naoružanja (IANSA), njihova članica Žene u crnom se pod sloganom „*Stop militarizmu - za društvo bez oružja, vojske, nasilja i zločina*“ nizom aktivnosti priključile međunarodnom mirovnom pokretu. Dodatni povod za angažman je bila trodnevna strategijska konferencija NATO-a i partnerskih zemalja u Beogradu. Tim povodom Žene u crnom saopštavaju: „Najveće žrtve militarizma su civili, pre svega siromašni, žene i deca... Kao antimilitaristkinje, feministkinje, antifašistkinje, imamo kritički stav prema NATO-u. Zbog toga u vreme održavanja konferencije ponavljamo svoje neslaganje i otpor militarističkoj politici NATO-a, naše protivljenje ideji da se članstvo u NATO-u isplati i protivljenje svakom drugom vojnom savezu“, saopšteno je u prvoj nedelji juna.

Povodom vesti o sistematskom silovanju žena u Libiji, Žene u crnom traže da Međunarodni krivični sud optuži sve koji krše Četvrtu Ženevsku konvenciju iz 1949. godine, u čijem se 27. članu kaže da „žene moraju biti posebno zaštićene od bilo kakvog napada na njihovu čast, pogotovu od silovanja, prisilne prostitucije i svakog drugog nedoličnog nasrtaja“.

Žene u crnom su 23. septembra najoštrije osudile zajedničko saopštenje Policijskog sindikata Srbije i Dveri kojim policija odbija da obezbeđuje javni red 2. oktobra. „Smatramo da je krajnje licemerno da se odgovornost za ‘ugrožavanje javnog reda i mira, imovine i života građana i policijaca’, prebaci na građane i građanke koje žele da organizuju Paradu ponosa, na šta imamo pravo po Ustavu, a ne na fašističke grupe koje su rušile Beograd“, saopštile su Žene u crnom.

Žene u crnom su u saopštenju 30. septembra najoštrije osudile zabranu *Parade ponosa* koju je Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije donelo pod izgovorom zabrane svih skupova za vikend u Beogradu. „Kakvo god bilo obrazloženje, jasno je da je reč o činjenici da su institucije države predale Beograd i Srbiju fašistima, čiji se učinak video prilikom prošlogodišnje Parade. Zabrana Parade ponosa potvrđuje da se vlast u Srbiji, koja se toliko poziva na suverenitet u slučaju Kosova, u Beogradu upravo odrekla svog suvereniteta i monopola nad aparatom sile. Zabrana Parade, i obrazloženje vlasti za zabranu, razgoltilo je državnu politiku Srbije – vlast NEĆE da dozvoli Paradu ponosa, i vlast neće da poštuje sopstveni Ustav. Zahtevamo da vlast u Srbiji poštuje Ustav i ljudska prava svih građana i građanki, i da Ustavni sud zabrani rad fašističkih organizacija upravo u skladu sa Ustavom koji bi trebao da štiti“ navodi se u saopštenju.

Povodom pozivanja za prijem ratnog rasporeda i vojnu obuku Ministarstva odbrane Žene u crnom su saopštenjem istakle: “Da je u Srbiji vlast prva koja krši Ustav, donoseći zakone koji su sa njim u suprotnosti i da su i dalje vojni troškovi neograničeni i nekontrolisani. Odluka o obustavi obaveze služenja vojnog roka ne poštuje Ustavom zagarantovano pravo na prigovor savesti, i time dodatno pokazuje svu bahatost prema svojim građanima i prema Ustavu. Istaknuto je “da je pravo na prigovor savesti neotuđivo, temeljno ljudsko pravo koje se ne može ograničavati periodom koji je prošao od odsluženja redovnog vojnog roka, niti se sme ograničavati samo na aktivne pripadnike vojske. To pravo predstavlja civilizacijsku vrednost, a u Srbiji smo se za njega izborile/i dugotrajnim buntom i upornom borbom protiv militarizovanih struktura vlasti. “Žene u crnom su zahtevale od predsednika i institucija da „bez odlaganja počnu da primenjuju ustavno pravo na prigovor savesti, da usklade zakone iz te oblasti sa Ustavom, kao i da poštuju obavezu da građane, kojima se službeno obraćaju, informišu o njihovim pravima.“

Demokratska forma bez suštine

Povodom Otvorenog dana *Žene, mir, bezbednost* koji svake godine organizuje u Program UN za razvoj (UNDP) a povodom *Svetskog dana mira* 21. septembra 2011. godine Žene u crnom i bliske organizacije koje su angažovane na monitoringu implementacije NAP-a za 1325 su u Beogradu 19. septembra razgovarale/i sa Vilijemom Infanteom (William Infante), stalnim koordinatorom UN u Srbiji. Razgovarali su o onome što najviše ugrožava bezbednost žena, građana i građanki Srbije.

Staša Zajović, koordinatorka Žena u crnom podsetila je da su Žene u crnom od početka za razne oblike demilitarizacije, na institucionalnom, kulturnom i duhovnom nivou. Ta feminističko-

antimilitaristička praksa bezbednosti je neprestano provocirala tradicionalni, militarizovani koncept bezbednosti, kaže ona. „Kao što ćete čuti i od mojih kolega i koleginica danas, problemi koji prete našoj bezbednosti su veoma povezani – to su siromaštvo, tranziciona pravda, ratni zločini, korupcija, organizovani kriminal, nepostojanje civilne demokratske kontrole, formalno ispunjavanje evropskih standarda i loše funkcionisanje državnih institucija. Država i dalje neće da prihvati neke međunarodne dokumente koje su od koristi njenim građanima i građankama kao što je Konvencija o kasetnoj municiji; u skupštinskim delegacijama u međunarodnim organizacijama nema dovoljno žena”.

Zajović smatra da bi civilni sektor u Srbiji trebalo da nadgleda delovanje države, ali mu zbog nepostojanja transparentnosti nedostaju informacije. Država na svakom koraku sabotira nezavisne institucije – državni revizor od 2005. nema kancelariju, opremu za rad, a parlament ne usvaja pravilnik o radu državnih institucija i pojedinaca kako bi oni koji nenamenski troše pare iz budžeta mogli biti kažnjeni. Svake godine pola milijarde evra iz budžeta odlazi za institucije Srba na Kosovu - 16 evra svake sekunde, a građani i građanke Srbije nemaju uvid u to.

„Nismo zadovoljni kako se Rezolucija 1325 primenjuje i u Srbiji i u većini država. Srbija ne doprinosi miru i stabilnosti u regiji. Stalno upozoravamo da Srbija zloupotrebljava ovu rezoluciju i zato smo odbili da radimo sa državom u primeni Nacionalnog akcionog plana (NAP). Informacije koje dobijate od onih sa kojima smo saradivali su veoma lažne. Vlast deli organizacije civilnog društva na 'poslušne' i 'neposlušne'. Kao odgovorne aktivistkinje radićemo same na NAP-u. A znamo jako dobro šta znači koncept 'militarizovanog mira' jer smo se noćas vratile iz podeljenog Mostara”, zaključila je Zajović.

Gordana Subotić iz Žena u crnom analizirala je Strategiju za smanjenje siromaštva (SSS), jednu od „stotina strategija Vlade Srbije”. Strategija je formulisana 2003. godine, prvi izveštaj o njoj primeni bio je 2005. godine, drugi 2007. godine. Posle toga nije bilo izveštaja o primeni Strategije, iako Strategija propisuje godišnju evaluaciju njenih rezultata, kvartalne i godišnje izveštaje o Strategiji Narodnoj skupštini. Krilatica SSS je "Prepoloviti siromaštvo do 2010.". Mi pitamo kako, kada izveštaje implementatora nemamo, ne znamo za šta je novac upotrebljen?

Subotić je konstatovala i da nema političke volje da se usvoji zakon o privatnim bezbednosnim agencijama. „Godinu dana od donošenja Nacrta zakona o privatnim bezbednosnim agencijama nema ni reči o njegovom usvajanju. Ova značajna privredna delatnost zapošljava između 40.000 i 50.000 ljudi, ali i odgovara za bezbednost gotovo 80% imovine države, među kojom su obdaništa i škole, a nije regulisana zakonom! Nezamislivo je da tako značajan posao nema pravni okvir, nadzor i kontrolu”, rekla je.

Subotić je upoznala Infantea i sa odnosom Srbije prema zabrani kasetne municije. Rekla je da „preživeli žrtve mina i kasetnih bombi u Srbiji ni ne mogu da ostvare osnovna ljudska prava.

Dugoročna podrška žrtvama treba da bude prioritet u razvojnim i planovima za smanjenje siromaštva Srbije. Srbija nema evidenciju o žrtvama ove vrste oružja. Potpisivanje Konvencije o zabrani kasetne municije je značajno pre svega sa aspekta sigurnosti, a potom i sa aspekta zaštite žrtava. Niš je najbombardovaniji grad u Evropi kasetnim bombama. U maju 1999. na Niš je tokom NATO agresije bačeno između 3.600 i 5.400 kasetnih bombi. Zaostala kasetna municija može da eksplodira i posle 30 godina, od kasetnih bombi strada 97 odsto civila, a među njima posebno deca. U

Srbiji treba od kasetnih mina očistiti oko 16 miliona kvadratnih metara. Ni na jednoj od ovih lokacija nema vidljivog upozorenja na opasnost od neeksploziviranih kasetnih bombi. Niko iz vlasti Srbije nije prisustvovao regionalnom sastanku o zabrani kasetne municije u Nišu maja 2011", rekla je Subotić.

Borka Vasić, iz Regionalnog centra za manjine i Žena u crnom analizirala je položaj Romkinja u Srbiji. Procene su da u Srbiji živi oko 500.000 Roma, od toga su žene 52%. Romkinje nemaju mogućnost da se obrazuju, nemaju zdravstvenu zaštitu, žive izolovane u mahalama, domaćice su i ekonomski zavisne od muškarca, nisu upoznate sa svojim pravima i mehanizmima zaštite. „Iako je Srbija usvojila brojna strateška dokumenta i teži poboljšanju položaja Roma, nijedan od tih dokumenata ili aktivnosti se ne odnosi posebno na žene. Statistika je neumoljiva, jer 75% nepismenih među Romima su žene, 45% Romkinja nema lična dokumenta, 35% Romkinja završi osnovnu školu, 25% Romkinja završi srednju školu, 3% Romkinja završi fakultet, prosečni životni vek Romkinja je 48 (a žena u Srbiji 75 godina), 3,5% Romkinja živi duže od 60 godina, 23% Romkinja starosti između 15 i 19 godina ima najmanje jedno dete. Tokom Dekade Roma (2005-2015.) na lokalnom nivou su usvojeni strateški dokumenti za unapređenje položaja Roma. Međutim, nisu izdvojena sredstva za njihovo sprovođenje, ne postoje jasni indikatori za praćenje njihove primene, indikatori nisu rodno osetljivi, nema mehanizama za reviziju usvojenih dokumenata", rekla je Vasić.

Tamara Kaliterna iz Žena u crnom je podsetila da je Haški tribunal osudio ili optužio 161 osobu – od kojih su se 104 izjasnili da su nacionalnošću Srbi. Iako su 80 od njih bosanski Srbi, većina je posle rata u Bosni pobjegla u Srbiju, koja je bila bezbedno utočište. Dobili su i državljanstvo Srbije, pa su se okoristili republičkim zakonom iz marta 2004. o pomoći optuženima i njihovim porodicama. Prema Zakonu, Srbija će finansirati plate, penzije, putne troškove za odlazak u Hag svakih 15 dana za članove porodice, plaćaće telefonske račune i džeparac optuženima i honorar njihovim advokata. Tokom jedne jedine nedelje u aprilu 2004. Žene u crnom su na ulicama Srbije prikupile 22.000 potpisa građanki i građana protiv Zakona, a uz geslo „*Ne u naše ime – ne sa našim novcem*". Poslale su potpise u parlament, tražeći poništavanje Zakona i preusmeravanje novca za pomoć haškim optuženima u humanitarne svrhe. Nikada nisu dobile odgovor. Krajem oktobra 2005. godine Žene u crnom su tražile i od Nacionalnog saveta za saradnju sa Haškim tribunalom da interveniše za ukidanje Zakona. Rezultat je bio isti – ćutnja. U 2005. godini država Srbija je platila haškim zatvorenima i njihovim porodicama 400.000; 2008. 200.000 a lane 190.000 evra dok je istovremeno zapomagala za inostranim kreditima i finansijskim injekcijama.

Osim toga, svaki građanin i građanka Srbije, uključujući i one u kolevcu je u poslednjih 16 godina, svakog meseca gubio 159 evra skrivajući Ratka Mladića. U jednom trenutku u Srbiji je bilo 46 haških begunaca. Oni su blokirali put Srbije u EU i zatvorili evropske fondove za Beograd. Ukupno, to je godišnji gubitak od 1,2 milijarde evra, izračunala je Kaliterna.

Ana Ranković je govorila o aktivnostima Fractala, a sa tezom da je „*prekogrančna saradnja oruđe izgradnje mira*". Ta saradnja može olakšati prijem država u EU, ubrzati razvoj i demokratizaciju. „*Sama po sebi, prekogrančna saradnja ne stvara društveni prostor za pomirenje, ali je prvi korak ka stvaranju kontakata i interakcije društvenih grupa*“, rekla je.

Ranković je konstovala da nema nikakve prekogrančne saradnje Kosova i Srbije, dok je saradnja Srbije i Crne Gore svedena na ekonomsku kooperaciju. Prenela je da su organizacije civilnog društva

iz Srbije i Kosova pozdravile dijalog Beograda i Priština uz posredovanje EU, iako nisu uključene u dijalog. Zaključila je da je angažmanu civilnog društva u prekograničnoj saradnji potrebna snažnija podrška i priznanje na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Jelena Cakić iz organizacije "Žene za mir" iz Leskovca je govorila o femicidu policajaca i vojnika 2011. u Srbiji. Prema podacima Mreže žena protiv nasilja, od početka 2011. godine do 9. septembra 2011. godine u porodičnom okruženja ubijeno je 25, a izvan ovog okruženja osam žena. Svi vojnici ili policajci ubili su ženu u porodično-pravnom kontekstu. Od 25 žena ubijenih u porodično-pravnom kontekstu pet puta su ubice bili vojnik/policajac. Dakle, petina ubica. Sa druge strane, počilaca ubistava žena van porodično-pravnog konteksta nema među vojnicima/policajcima, što govori da oni izvan porodice kontrolišu nasilničko ponašanje prema ženama i svesniji su posledica koje ono ima.

Policajci i vojnici često su i nasilnici prema ženama u svojoj porodici. Ovo se retko kažnjava, jer nasilnici imaju solidarnost i pomoć kolega policajaca. Sa druge strane, žene često, plašeći se ovakvih reakcija, ne prijavljuju ili povlače krivične prijave, tako da nasilnik, često sa službenim oružjem, nekažnjeno nastavlja svoje ponašanje, zaključila je Cakićeva i predložila na prvom mestu oštro kažnjavanje nasilnika među policajcima i vojnicima.

Osvrt na položaj ljudskih prava LGBT populacije izneo je *Miloš Urošević* iz Žena u crnom: „Bezbednost LGBT populacije, ali i svih koji su drugačiji, u Srbiji najviše ugrožava politička elita, koja je proizvela rat, a koja još uvek u javnom prostoru legitimise fašizam kao normu. Njeni izvršioc i fašističke grupe - Obraz, Naši, 1389, Dveri srpske. Njihov govor mržnje tužilaštvo kvalifikuje kao slobodu govora. Fašizam nije i ne sme da bude sloboda govora. Država Srbija i njene institucije, a pre svega Ustavni sud ne pokazuju političku volju da se obračunaju sa fašističkim organizacijama tako što će ih zabraniti. U Srbiji je pre dve godine usvojen Zakon o zabrani diskriminacije, ali on ostaje mrtvo slovo na papiru, jer ponovo država Srbija ne pokazuje spremnost da stane na put svakoj vrsti diskriminacije. Zbog toga je neophodno vršiti neprestani međunarodni pritisak, jer ljudska prava ne mogu i ne smeju da budu unutrašnje pitanje zemlje koja ima nasleđe zločinačke prošlosti. Retki su političari, ali i oni samo deklarativno podžavaju oktobarsku Paradu ponosa. Grad je ponovo, kao i prošle i preprošle godine pun grafita koji pozivaju na linč LGBT populacije. U atmosferi linča, kod LGBT populacije, a ponajpre kod LGBT aktivista i aktivistkinja koji/e su vidljivi/e u javnosti vlada strah i nesigurnost za vlastiti život. U takvoj atmosferi, veoma su učestali napade na pripadnike i pripadnice LGBT populacij. Uoči Parade ponosa 2010. godine u prostorije Žena u crnom upala dvojica fašista sa čekićem za lupanje mesa i povredili jednu aktivistkinju. Žene u crnom su zbog ovog napada podnele krivičnu prijavu, ali tužilaštvo još nije ništa preduzelo“.

Jovanka Todorović Savović iz Labrisa, organizacije za lezbejska ljudska prava priložila je izlaganje u kome se zaključuje da je bezbednost pre svega ugrožena pripadnicima manjinskih grupa, borkinjama i borcima za ljudska prava u Srbiji. Na vrhu lestvice najugroženijih prema istraživanju iz 2008. godine nalaze se Romi, slede pripadnici LGBT populacije i pored usvajanja zakonskih akata o pravnom položaju ove populacije. Ona kaže da će na održavanje ovogodišnjeg Pride-a 2. oktobra uticati međusobno suprotstavljeni faktori – godina je predizborna, što, pored problema sa Kosovom, dodatno otežava organizovanje Parade ponosa. Svi kalkulišu biračkim glasovima i u skladu sa tim određuju podršku povorci. Jedina stvar koja ide na ruku organizatorima je što Evropska komisija 12. oktobra objavljuje da li je Srbija spremna da dobije status kandidata za EU, kaže predstavnica Labrisa.

Žene u crnom i međunarodne koalicije

Žene u crnom su između ostalih članice:

Ženske mirovne koalicije koju čine Ženska mreža Kosova i mreža Žena u crnom. Ženska mirovna koalicija počela je sa radom 2006. godine kao nezavisna građanska inicijativa ženske solidarnosti i saradnje koja prevazilazi sve podele na rasnoj, verskoj, seksualnoj ili etničkoj osnovi.

[/http://www.zeneucrnom.org/index.php?option=com_content&task=view&id=199&Itemid=54&lang=en/](http://www.zeneucrnom.org/index.php?option=com_content&task=view&id=199&Itemid=54&lang=en/)

Evropskog ženskog lobija osnovanog zbog sve veće potrebe da se brane ženska prava u Evropi 1990. godine. Evropski ženski lobi danas ima preko 2 500 članica u više od 30 zemalja.

[/http://www.womenlobby.org/spip.php?rubrique43&lang=en/](http://www.womenlobby.org/spip.php?rubrique43&lang=en/)

Regionalnog ženskog lobija za mir, bezbednost i pravdu u jugoistočnoj Evropi osnovanog 2006. godine. Regionalni Ženski Lobi za mir, bezbednost i pravdu u jugoistočnoj Evropi okuplja žene političarke i aktivistkinje iz regiona posvećene ciljevima jačanja ljudske bezbednosti, promovisanja ženskih prava i učešća u procesu donošenja odluka i rušenja barijera etno- centričkih politika.

[/http://www.rwlsee.org/index.php?option=com_contact&view=contact&id=1&Itemid=12&lang=sr/](http://www.rwlsee.org/index.php?option=com_contact&view=contact&id=1&Itemid=12&lang=sr/)

Koalicije protiv kasetne municije (Cluster Munition Coalition - CMC), koju čini 350 nevladinih organizacija iz više od 90 država. CMC podržava napore nevladinih organizacija da informišu vlade, javnost i medije o problemima upotrebe kasetne municije, te globalizaciju i potpunu implementaciju Konvencije o kasetnoj municiji iz 2008. godine. [/www.stopclustermunitions.org/](http://www.stopclustermunitions.org/)

Automatski su Žene u crnom i članice **Međunarodne kampanje za zabranu nagaznih mina** (The International Campaign to Ban Landmines - ICBL) - mreže koja deluje u sedamdesetak država sveta, a radi na tome da se svet oslobodi protivpešadijskih mina i kasetne municije i da poboljša život preživelim žrtvama mina i kasetne municije. ICBL je dobitnik Nobelove nagrade za mir - kao priznanje za doprinos postizanju Sporazuma o zabrani protivpešadijskih mina 1997. godine. ICBL se zalaže za dosledno sprovođenje Sporazuma, demonstrirajući da civilno društvo ima snage da promeni svet. Kao član Koalicije protiv kasetne municije (Cluster Munition Coalition - CMC), ICBL je uključen u svetske napore za zabranu kasetne municije. [/www.icbl.org/](http://www.icbl.org/)

Globalne mreže žena-graditeljki mira (GNWP) koja treba da premosti jaz između političkih diskusija i akcija koje se tiču žena, mira i bezbednosti. To je koalicija ženskih i drugih građanskih organizacija iz Afrike, Azije, Evrope i Latinske Amerike koje su angažovane u primeni rezolucija 1325 i 1820 Saveta bezbednosti UN, te podržavaju njegove rezolucije 1888, 1889 i 1960. GNWP je deo Međunarodne mreže akcija civilnog društva (ICAN), čiji je cilj jačanje građanskog društva i uticaja žena na sprečavanje sukoba, društvenu pravdu, koegzistenciju i izgradnju mira u zatvorenom političkom prostoru i na konfliktnijim područjima. Članice GNWP u istočnoj Evropi su još Anima iz Kotora i Mreža žena Kosova.

||| Srbija - Rezolucija 1325 i bezbednosne integracije

Vojska nije ženskog roda

Kao što su aktivistkinje u celom svetu i ranije upozoravale na opasnost birokratizacije Rezolucije 1325 od strane država i dobrog dela NVO, u Srbiji se ova rezolucija zloupotrebila radi postizanja političkih ciljeva vladajuće elite i dela NVO. Za vlasti u Srbiji Rezolucija 1325 predstavlja još jednu birokratsku alatku koja stvara iluziju lažne integracije i mitomanske opsednutosti „liderstvom u regiji“: „Naša država pripada malom broju država koje su ozbiljno pristupile implementaciji Rezolucije 1325. Ako po nečemu zauzimamo lidersku poziciju, onda je to u ovom slučaju. Ideju Rezolucije 1325 su najpre prihvatile aktivistkinje za ženska ljudska prava, onda NVO malo šire i odatle je uneta kao ideja u naše ministarstvo“, izjavila je Tanja Mišćević, državna sekretarka u Ministarstvu odbrane.

Obavezni vojni rok je ukinut je u Srbiji krajem 2010. godine. Time započinje proces profesionalizacije vojske. U jeku propagande za profesionalizaciju vojske žene su pozivane i ohrabrivane na masovnije priključivanje vojsci, kako bi ona dobila „modernizacijski i emancipatorski“ karakter, kako bi se ispunili međunarodni standardi, kako bi vlast izgledala „moderno“ u očima sopstvenih građana, ali i posmatrača iz inostranstva. To potvrđuju izjave zvaničnika, konkretno Mišćević: „Ove godine ćemo prvi put imati školovane žene-oficire koje će komandovati profesionalnom vojskom. To je velika novina“. Žene su prvi put promovisane kao oficirke 9. septembra 2011. godine. Njih 19 su postale podoficirke. U komentarima zvaničnika, ali i najvećeg dela medija, ovo je zvučalo kao militarizacija feminizma, svodeći zahteve za jednak pristup moći isključivo na učešće žena u autoritarnim patrijarhalnim strukturama - vojnoj moći... Za većinu ženskih grupa feminističke orijentacije, učešće žena u oružanim snagama nije napredak sa feminističkog stanovišta. Međutim, smatramo da ne smeju da postoje ograničenja u pravima, u jednakom pristupu moći, tako da se onim ženama koje žele vojnu karijeru ne sme uskraćivati pravo izbora, iako taj izbor nije u skladu sa feminističkim stavovima.

Žene u crnom se od 1991. godine izjašnjavaju protiv uključivanja žena u oružane formacije, protiv patrijarhalnog aspekta politike rodne ravnopravnosti ili „jednakosti“, smatrajući to „militarizacijom žena“, ili kako kaže jedna od učesnica seminara Žena u crnom: „Šta će mi jednake mogućnosti u armiji? Zar da tražim/o jednakost u ubijanju i proizvodnji smrti“? I nakon ratova, Žene u crnom smatraju da je najizrazitiji vid militarizacije feminističkih zahteva uključivanje žena u oružane snage, bilo na profesionalnoj, dobrovoljnoj ili prisilnoj osnovi.

Nezastupljenost žena u delegacijama

Od devet stalnih delegacija sa 61 članom delegacija Narodne skupštine Srbije pri međunarodnim organizacijama 16 su žene. U stalnoj delegaciji pri NATO-u nema nijedne žene. U stalnoj

1 Regionalni seminar Od tradicionalnog do feminističkog koncepta bezbednosti u organizaciji Žena u crnom 2009/10. godine

2 Regionalni seminar Od tradicionalnog do feminističkog koncepta bezbednosti u organizaciji Žena u crnom 2009/10. godine

delegaciji pri Savetu Evrope od 14 članova samo su četiri žene. Srbija je 26. januara 2011. godine opomenuta i suspendovana od glasanja u Savetu Evrope (SE) zbog nedovoljnog broja žena u delegaciji ali se situacija do danas nije promenila. Delegacija Srbije je u istom sastavu prisustvovala Skupštini SE i 20. juna 2011. godine i prošla bez opomena i suspenzija. Sve četiri žene u delegaciji su i dalje zamenice muškaraca, a broj se do danas nije povećao.

IV Iskustva iz sveta

Položaj azilanata i azilantkinja

Indikatore kojima prate Rezoluciju 1325 Saveta bezbednosti UN iz 2000. imaju pored UN i EU. EU je u julu 2010. usvojila svoje pokazatelje. U Briselu kažu da je to „jedan od stubova politike EU prema ženama, bezbednosti i miru“. U indikatore EU uključeni su vladine, nevladine, međuvladine, globalne i regionalne organizacije kao što su agencije UN (UNIFEM i UNICEF), Međunarodni crveni krst, NATO, OEBS...

Indikatori su se dopunjavali do decembra 2008. godine. Jedan od poslednjih indikatora je onaj o proporciji i zemlji porekla tražilaca azilanata i azilantkinja koje su stekle status izbeglice. U EU smatraju da ovaj pokazatelj ilustruje da li žene iz zemalja u kojima su sukobi imaju međunarodnu zaštitu. Izveštaji o monitoringu Rezolucije 1325 se u EU objavljuju svake dve godine, uz podršku neformalne EU grupe „Žene, mir i bezbednost“. Indikatori su podložni reviziji, imajući u vidu manje ili više represivnu politiku institucija EU prema imigrantima/kinjama.

Dominacija Evrope i Afrike

Međunarodna liga žena za mir i bezbednost (*International Women's League for Peace and Security*) objavila je pregled akcionih planova primene Rezolucije 1325 u pojedinim državama (NAP). Akcioni plan omogućava da se iniciraju strateške akcije, identifikuju prioriteti i resursi, utvrde nadležnost i rokovi na nacionalnom nivou.

Od 2000. godine je 25 država usvojilo NAP. To su Austrija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Čile, Demokratska Republika Kongo, Danska, Estonija, Filipini, Finska, Francuska, Holandija, Island, Liberijska, Kanada, Nepal, Norveška, Obala Slonovače, Portugal, Ruanda, Sijera Leone, Španija, Švedska, Švajcarska, Uganda i Velika Britanija.

Rezolucija 1325 traži od članica UN da se aktiviraju u sledećim ključnim oblastima: učešće žena u odlučivanju i mirovnom procesu; zaštiti žena i devojaka; rodnom obučavanju.

Ponižavanje silovanjem

Pobunjenici u Kongu silovali su više od 500 žena u avgustu 2010. godine saopštile su UN, i za ove zločine okrivile lokalne i pobunjenike iz susedne Ruande. U novembru 2010. godine UN su objavile da je više od pedesetoro dece bilo među stotinama onih koje su silovali naoružani pobunjenici u ratom razorenom istočnom delu Demokratske Republike Kongo. „Nedavna masovna silovanja naglašavaju potrebu da se stavi tačka na imunitet koji uživaju počinioci takvih krivičnih dela“, rekla je Margot Valstrom (Margot Wallström), specijalni predstavnik UN-a za seksualno nasilje u konfliktu. Urugvajski pripadnici mirovnih snaga UN na Haitiju su silovali 18-godišnjeg Haićanina, saopštila je početkom septembra 2011. vlada Urugvaja. Video-snimak na internetu, na kome se vidi kako urugvajski marinci bacaju mladog Haićanina na dušek i po svemu sudeći ga seksualno zlostavljaju, izazvao je bes javnosti u zemljotresom opustošenom Haitiju. Haićanske vlasti, misija UN na Haitiju i urugvajsko ministarstvo odbrane pokrenuli su istragu o snimku.

V Refleksije o bezbednosnim pitanjima iz feminističko - antimilitarističkog ugla

Rezolucija 1325 u Nemačkoj

Nemačka je poslednjih decenija iz osnova izmenila strategiju bezbednosti. Nemačka je postala međunarodni akter. Njena se spoljna i politika bezbednosti militarizovala. To se opravdava novim pretnjama u globalizovanom svetu – na vrhu liste su međunarodni terorizam i širenje oružja za masovno uništavanje. Među pretnjama su još gubitak prirodnih resursa, regionalni sukobi, krhke države, siromaštvo i klimatske promene. Međutim, politički i akademski krugovi potiskuju značaj žena u mirovnim procesima i ulogu odnosa među rodovima u krizama i oružanim sukobima, što je bitno za stabilnu i održivu mirovnu politiku.

Žene su protiv rata, protiv kršenja ženskih i drugih ljudskih prava i za pomirenje u čitavom svetu. To doprinosi sprečavanju kriza, rešavanju konflikata, oporavku razorenih društava i stvaranju uslova za demokratiju. Žene, na lokalnom ili regionalnom nivou, postižu ono što se u oružanim sukobima ne postiže ni na najvišem političkom nivou: saraduju sa ženama sa protivničke strane, stvaraju mirovne saveze i strategije rešavanja sukoba. Međutim, muškarci i dalje dominiraju, uprkos proklamacijama o rodnoj jednakosti.

Dominacija muškaraca se odnosi na UN, Savet bezbednosti UN, mirovne misije UN, mirovne i post-konfliktne pregovaračke delegacije, ali i na tradicionalne institucije za rešavanje sukoba – oružane snage, paravojne organizacije ili milicije. One pripadaju gotovo samo muškarcima. Prema sociologu Rolfu Polu (Rolf Pohl): "Dužnost, lojalnost, hrabrost, drugarstvo, agresivna spremnost na

borbu, tvrdoća i spremnost na žrtvovanje su gotovo klasične odlike *vojničke*, ratničke muškosti i u uslovima militarističke socijalizacije moraju se upisati u telo i dušu vojnika”.

Međunarodna i regionalna iskustva

Prema studiji UNIFEM-a iz 2009. godine u 22 mirovna procesa nakon 1992. godine samo 7,5 odsto pregovarača, dva odsto posrednika i jedva tri odsto potpisnika mirovnih sporazuma su bile žene. Žena nije nikada bila generalna sekretarka UN tokom više od 60 godina postojanja svetske organizacije, a samo je jedna žena i to u Liberiji bila na čelu mirovne misije 2008. godine. Akteri političkog odlučivanja, mirovni i istraživači sukoba kažu da žene nisu kvalifikovane za ove poslove. To govore zbog svog patrijarhalnog stava, precenjivanja vlastitih sposobnosti i straha od konkurencije. Kosovo i Bliski istok pokazuju dramatične posledice ovakvih iracionalnih odluka.

Mreža žena Kosova/Kosova Women's Network/KWN nije uspela da primeni višenacionalni pristup u pregovorima i u rešenju statusa Kosova 1999. i 2007. Prelazna vlada koja je formirana na inicijativu specijalnog izaslanika UN Bernara Kušnera (Bernhard Kouchner) 2000. godine bila je čisto „muška stvar“, uprkos naporima organizacija na terenu. Iako je tadašnji generalni sekretar UN Kofi Anan (Kofi Annan) uspeo da funkcionerku OEBS-a ugura u prelaznu vladu, ona je odatle izbačena. Rivalima se njena podrška ženskim pravima činila preambicioznom. Skandal su mediji i političari jedva primetili.

Tokom bliskoistočnog sukoba 1990-ih mirovne aktivistkinje iz Izraela i Palestine stvorile su „*Jerusalimsku vezu*“ i uslove za pomirenje. Do zvaničnih mirovnih inicijativa to je preraslo u „*Koaliciju žena za mir*“/*Women's Peace Coalition*. Uprkos međunarodnoj podršci žene su bile isključene iz mirovnih pregovora u Oslu i Kemp Dejvidu (Camp David). Kada su pregovori propali, tadašnji američki predsednik Klinton (Clinton) rekao je: „Da su žene učestvovala u Kemp Dejvidu, bilo bi sporazuma“.

Žene – graditeljke mira a ne samo žrtve rata

„Žene imaju važnu ulogu u sprečavanju i rešavanju konflikata i u konsolidaciji mira“, kaže se u studiji UNIFEM-a iz 2002. godine. Kad su žene uključene u dijalog, priroda razgovora je drugačija.

To ne implicira da su žene po prirodi ili rodu miroljubivije ili privrženije miru. U društvima i na jugu i na zapadu planete muškarci se smatraju dominantnijim, agresivnim borcima i zaštitnicima, dok ženama treba zaštita. Žene preuzimaju brigu i odgovornost za porodicu. Zato se njihove sposobnosti i strategije razlikuju od muških. One su posrednice u prekidima vatre i mirovnim pregovorima, a na pregovaračkom stolu postavljaju pitanja o hrani, zdravlju, obrazovanju i imovini. Kritična masa od 30-35% žena može da utiče i da menja odluke pregovarača. U tom procentu mogu da predstave svoja prava i interese, nametnu nove ciljeve i teme.

Sistematsko isključivanje žena iz zvaničnog mirovnog procesa „šteti održivosti mirovnih sporazuma“, tvrdi se u izveštaju EU iz 2000. godine. To potvrđuju primeri Avganistana i Iraka. U tim zemljama političke okolnosti nisu stabilne, a žene su retkost i nemaju uticaja u procesu odlučivanja,

u vladi, u parlamentu, u sistemima bezbednosti i pravosuđa. Bezbednost političkih aktivistkinja i poslanica je ugrožena. Iako postoje u ustavu ove dve zemlje, prava žena u praksi ne postoje.

Silovanje žena - zločini u miru i u ratu

U oružanim sukobima, ali i u post-ratnim društvima ženama pretilo seksualno nasilje. Posle dugo vremena je rodno motivisano nasilje uvršćeno u elemente ratovanja. Masovna silovanja, otmice, porobljavanje „ratnog plena“ treba da ponize i demorališu neprijatelja i podstaknu spremnost boraca da se uključe u nasilje. Nasilje povezano sa rodom je integralni deo oružanog sukoba i ima simbolički značaj. Između 20.000 i 50.000 žena je silovano u ratu u bivšoj Jugoslaviji 1990-ih. Detalji o brutalnim seksualnim zločinima ogromnih razmera nad ženama Konga nedavno su objavljeni, ali je malo izvršilaca optuženo i osuđeno.

Prema novijim saznanjima, muškarci i dečaci su takođe bili žrtve seksualnog nasilja u bivšoj Jugoslaviji, u Demokratskoj Republici Kongo i drugde. Seksualno nasilje nad muškarcima je tabu tema, jer ruši tradicionalnu predstavu o muževnosti. Muškarac kao žrtva seksualizovanog nasilja razara mit o neranjivosti muškarca i o ženi kao žrtvi kojoj treba zaštita, čak i kada žena, kao u Abu Graibu, vrši nasilje.

Tabu nad tabuima je silovanje muškaraca, kaže Dubravka Žarkov, koja je proučavala ratove na Balkanu. Ovaj akt nasilja podstiče novu spiralu nasilja. Istraživači tvrde da muškarci – žrtve seksualizovanog nasilja, postaju nasilnici. To pripada hegemonom konceptu muškosti, onom o „militarizovanoj muškosti“. Prema ovom konceptu, muškarac čiji je tradicionalni identitet ugrožen, nasilno pristupa neprijatelju da bi pokazao da je „pravi muškarac“. Nakon ratova, u vreme izgradnje demokratskih struktura, žene su žrtve nasilja „svojih“ - siluju ih povratnici sa ratišta.

Neophodne su rodno zasnovane strategije za rešenje sukoba. Sociološkinja Marina Blagojević je na primeru bivše Jugoslavije utvrdila kako su zbog ekonomskih promena 1990-ih mnogi muškarci izgubili tradicionalnu ulogu hranitelja i glave porodice. Raskorak između društvene stvarnosti i kulturnološke predstave o muškosti se povećao i doveo do dramatične krize muškosti, jer su žene širile svoje vidike i učvršćivale svoje pozicije. Započela je nacionalistička, seksistička i etnocentriistička debata da se ponovo stekne pozicija moći u porodici. Preokret u rodnim odnosima u društvu i ugrožavanje tradicionalnog muškog identiteta može, uz ostalo da poveća rizik oružanog sukoba.

Šta se dešava ako se od bivših boraca, na primer u Avganistanu čiji imidž muškosti uključuje posedovanje oružja, traži da predaju oružje i to naoružanim inostranim vojnicima? Ili, kako da muškarac, poražen u ratu, prihvati da njegova žena postaje nezavisna i samouverena? Sporazumi o primirju i građanskom rešavanju sukoba se neće održati ako ne uzmu u obzir potencijalnu dinamiku rodnih odnosa.

Rezolucije UN o kažnjivosti zločina nad ženama

Isključivanje rodne dimenzije i marginalizacija žena je i kršenje međunarodnog prava, konkretno Rezolucije 1325 koja je usvojena 31. oktobra 2000. godine. Njen ključni sadržaj svodi se na tri

kategorije, koje u engleskom jeziku počinju slovom „p“:

- Učešće žena u politici mira i bezbednosti;
- Sprečavanje oružanih sukoba uključivanjem političkih mera zasnovanih na rodu;
- Zaštita od seksualizovanog nasilja u ratnom kontekstu.

Kako je 2000. godine Savet bezbednosti UN prvi puta zvanično priznao važnost ženskih grupa civilnog društva u mirovnom procesu, još jedan „p“ se može dodati sadržini ove rezolucije: Procesuiranje onih koji su u ratovima i oružanim sukobima vršili rodno zasnovano nasilje.

Savet bezbednosti UN je Rezolucijom 1820 iz 2008. godine razradio Rezoluciju 1325. Prema kasnijoj rezoluciji „Silovanje i drugi oblici seksualnog nasilja mogu predstavljati ratni zločin, zločin protiv čovečnosti ili delo sa elementima genocida“. Počinioци takvog nasilja moraju biti kažnjeni, a žrtve moraju imati dugotrajnu podršku.

Druge dve rezolucije Saveta bezbednosti - 1888 i 1889 iz 2009. godine sadrže konkretne mere za primenu rezolucija 1325 i 1820, uključujući imenovanje specijalnih izaslanika i sistematsko sakupljanje podataka.

Nacionalni akcioni planovi

Generalni sekretar UN Kofi Anan je 2005. godine tražio da sve 192 članice UN izrade NAP-ove. Samo 25 država je to učinilo – među njima 13 evropskih i osam afričkih. Nemačka, sve značajniji igrač u oblasti međunarodnog mira i politike bezbednosti, nema NAP. Kancelarka Merkel smatra da su dovoljna dva akciona plana – onaj o sprečavanju nasilja nad ženama i redovna primena Rezolucije 1325. To pokazuje da vlast nije shvatila suštinu Rezolucije 1325. Stvar je još dramatičnija jer je SR Nemačka nestalna članica Saveta bezbednosti od 2010. godine a Savet bezbednosti je zadužen da vodi računa da se njegove članice pridržavaju njegovih rezolucija. Aktivisti i aktivistkinje civilnog društva, kakav je Nemački savet bezbednosti žena traže godinama od Nemačke da postane pozitivan primer efikasne primene Rezolucije 1325.

Zaključujem da napretka u rodnoj politici nema bez snažnog pritiska mirovnih grupa civilnog društva. Oni koji se bave rodnom i mirovnom politikom treba da prošire mrežu, intenzivno traže saveznike, krče nove puteve i traže nove oblike angažovanja.

*Giti Henčel (Gitti Hentschel) je od 2004. godine izvršna direktorka Feminističkog instituta u Fondaciji Hajnrih Bel (Heinrich Boell). Studirala je komunikacije i društvenu edukaciju; slobodna je novinarka i predavačica na Tehničkom i Humboldtovom univerzitetu u Berlinu, jedan od izdavača sedmičnika „Freitag“, članica izvršnog odbora ženske izbegličke organizacije u Berlinu i predstavnica žena na nemačkim univerzitetima.

(Napomena: Međunaslovi u tekstu su redakcijski. Članak u celini možete pročitati na adresi <http://www.gwi-boell.de/web/peace-security-hentschel-sustainable-peace-security-gender-3419.html>)

Z UVEK NEDOSLUŠNE!

VI Najava događaja

Žene u crnom na drugoj po redu *Beogradskoj nedelji bezbednosti*

(BNB2011) koja će biti održana od 27. oktobra do 2. novembra 2011. godine u

KC Grad Beograd, Braće Krsmanović 4.

Raspored će biti objavljen uskoro na sajtu: **www.zeneucrn timer.org**

Impresum

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ uređuje redakcijski kolegijum.

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: Žene u crnom

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: zeneucrn timer@gmail.com

web: www.zeneucrn timer.org